

35457, VII, B, e

Br. $\frac{128}{90}$

Materine sanje.

Slika v jednom dejanju.

Spisal

E. Gangl.

Izdala in založila

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.



V LJUBLJANI

Natisnila „Národná Tiskárna“.

1896.

Materine sanje.

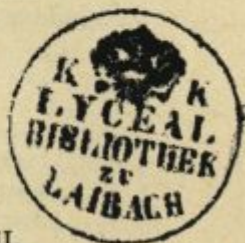
Slika v jednom dejanju.

Spisal

E. Gangl.

Izdala in založila

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.



V LJUBLJANI.

Natisnila „Národní Tiskarna“.

1896.

Osebe:

Angelj spanja,
Mati,
Nje hčerka,
Brezsrčnost,
Sovraštvo,
Ljubezen,

Z mesečino razsvetljen prostor. — Ozadje prikrito
s temno zaveso.



Prvi prizor.

Angelj spanja priplava polagoma iz višave.

Angelj spanja.

Vesoljnost vladam jaz z mogočno silo,
Ki je do dna nihčè ne preumeje;
Ko se za goro solnce zlato skrilo,
Po zemlji duh čarobni moj zaveje:
S krepilnim snom objamem, kar je žilo,
Da novič vstane, ko se dan prismeje.
Telo upehano sladkó počiva —
Duh snuje dalje, moje sanje sniva.

Takó različne so te moje sanje,
Kakòr različno vaše je življenje:
Izvor blaginje časih so brezdanje,
Budé človeku slast in koprnjenje,
Izlijem žal, otožnost časih vanje
In skrb in strah, bridkost in pa mučenje . . .
To, kar želi in ne želi si duša,
V naročju mojem dostikrat okuša.

Saj duh človeški skrivna je posoda,
 Željâ in nadej hram, morjé globoko —
 V višave jasne nosi ga svoboda,
 Če pa jo veže sužnost s trdo roko,
 Če jad jo tare in mori nezgoda,
 Moč duši mine, ako se visoko
 Ne dvigne, ne premaga z lastno silo,
 Kar jo uklepalo, ne uklenilo!

Človeški rod, ne nosim dušam spanja
 Jaz, ki nebo me sveto je rodilo!
 Saj zmoter trud človeškega je zvanja,
 In delu se samó deli plačilo.
 Trpi pod silo bridkega kesanja,
 Komûr življenje ni sadû rodilo;
 Z usmevom sladkim trudno nagne glavo,
 Kdor hodil je življenja cesto pravo . . .

To noč pa hočem, da mi sanja mati,
 Ki Bog podal ji dete je cvetoče.
 Če materinega srcâ poznati
 Do tajnih globočin nam ni mogoče,
 Pred dušno ji oko želim pozvati,
 Kar bega ji, vzradošča srce vroče,
 Kar solze ji rodi in smeh in petje,
 Kar nje otroku varno je zavetje.

(Polagoma odide. Razgrne se zavesa v ozadju. Pokaže se majhna, oskromno opravljena soba.)

Drugi prizor.

Mati sedi na stolu in popravlja obleko hčerki, ki kleči poleg nje.

Mati.

Takó! — Umita ličeca so rožna,
Oblečeno si čedno — vsaj takó,
Kakòr zamore mati te ubožna,
Ki zate žije, dete ti ljubó!
Prekriži se še jedenkrat, potem
Na vrt smeš odhiteti, koder bodi
Veselo in poskočno, a povsodi
Prepuščam v varstvo božjim te očem.

Hčerka (se prekriža).

In tamkaj tudi kakšen cvet
Utrgati smem, mamka mila,
In pesem naj odmeva v svet,
Ki si me peti jo učila

Mati (vstane).

Seveda smeš! — Veselega srcá
Vesela pesem je najlepši znak.
Da srečna si, naj Bog nebeški zná,
Ki ti cvetic spomladi nežnih dá —
Zató veselo poj, otrok, v pomladni zrak!
Saj ljubi petje Bog: sam cvetnim logom
Ustvaril pevce je.

Hčerka (gre k vratom).

Zdaj, mama, z Bogom!

Mati.

O, z Bogom, dete! Toda knjigo to
S seboj še vzemi, čitaj tudi kaj,
V nji hrana za srcé je in glavó,
Ki ti v korist bo stalno. — Pojdi zdaj!

(Da ji knjigo in jo vroče poljubi. Hčerka odide skozi vrata.)



Tretji prizor.

Prejšnja.

Mati (gleda nekaj hipov za odhajajočo, potem pospravlja po sobi to in ono.)

O, sladka moja sreča! Mati tvoja
Ob tebi v bedi ima tolažilo!
Zdaj sama sem: mož moj, opora moja,
Za trud svoj k Bogu šel je po plačilo . . .
Drugače vse je zdaj! . . . Le sredi boja
Za kruh srcé se ni izpremenilo:
Kakor je prej, za dete zdaj mi bije,
Saj v njem ljubezen materina žije.

A dušo skrb mi neprestano bega:
Kaj bo iz tebe, zlato moje dete?
Ko v mraku trudno v posteljco mi lega,
Kdo znaj, če ne prežé moči nanj klete?
Ko zjutraj v sobo z žarki solnce sega,
Vzbudé se spet nevarnosti neštete . . .
Jaz čujem . . . Ne! — Ljubezen moja čuje,
Uči in vodi dete in varuje.

(Sklene roke v molitev ter poklekne pred podobo Izveličarjevo.)

A kaj storiti morem jaz! . . . Vsemožni,
 Ki z roso cvet napajaš Ti na polji,
 Kar detetu in vdovi si otožni
 Prisodil, zgodi se po Tvoji volji!
 A vendar slušaj ta moj klic pobožni,
 Ki plove k Tebi, Oče nam najbolji:
 Naj roka Tvoja dete moje vodi,
 Zanj mi življenje dolgo še prisodi!

(Vstane in zopet pospravlja.)

Brez varstva naj otrok ne bo nikoli,
 Kjer zemlji rodni vlada moč nemila.
 Kakó bi dete se učilo v šoli,
 Če se domačim glasom zaklenila?
 Kakó umelo bi skrbi in boli,
 Če mati se mu lastna otujila?
 O, tod, kjer z detetom živim, brez kraja
 Nevarnostij nas sto in sto obhaja.



Četrty prizor.

Brezsrčnost vstopi naglo skozi vrata. **Prejšnja.**

Brezsrčnost.

Tožiš, mati, vzdiháš, moliš, prosiš.

Mati (začudeno).

Kdo si, ženska?

Brezsrčnost.

V prsih me ne nosiš,
 Kakor drugih žen me mnogotera.

Kdor ima me, njemu vgasne vera,
 Da človeštvo vekomaj trpi,
 Solza njega sto in tisočera
 V bedi porojena ne boli!

Mati.

Kdo si torej? Ali brez srcá
 Tvojih dnij število ti poteka?
 Tuja žalost meni rane seka,
 Tuja solza vir mi je gorjá.

Brezsrčnost.

Vem to vse! In tam, kjer tebi plamen
 Čistega sočutja plameni,
 Nosim nekaj, ki je kakor kamen,
 Čut je sleharni zamrl, nevzdramen
 Smrtno spanje vekomaj zdaj spi!

Mati.

O, moj Bog, kakó li je mogoče?
 Ali nisi tudi božja stvar?
 Srca stresa ljuti nam vihar,
 Smrt življenje pokosi cvetoče,
 Ženi moža, detetu očeta
 Nje poljub ledeni, smrtni vzame,
 In otroku mater, možu ženo
 Ona v večni smrtni sèn objame;
 In ob grobu dete zapuščeno
 Vzdiše in mrje od boli same.
 V bedo zemlja naša je zakleta:
 Rod človeški se poti in trudi,

Da si kruha košček pribori;
 Dokler truden v rakev se ne zgrudi,
 On pokoja si zaman želi.
 O, moj Bog! Kakó li je mogoče?
 Sto in tisoč jih brez nadej joče:
 Strl jih žitja besni je vihar —
 Ali nisi tudi božja stvar?
 In srcé ledeno naj ostane?
 Ali tebe nič vse to ne gane?

Brezsrčnost.

Mene? — Nič! Zakaj, kakó? — Ne čutim!
 Ako je nesrečen kdo — ne čutim!
 Praviš, da vznemirja te mučenje,
 S smehom gledam bol lahkó — ne čutim!
 Jaz igram s človeškimi se srci,
 Saj v zabavo mi je to — ne čutim!
 Če pod težo kdo gorjá umira,
 Zdi se prav mi in lepó — ne čutim!
 Če trpinu pride smrt rešnica,
 Žalosti me to samó — ne čutim!

Mati.

O, moj Bog, kaj svet je danes tak?

Brezsrčnost.

Mnogo takih je, čeprav ne vsak.
 Svet je človek brez vesti, srcá,
 Saj kjer srcá ni, tam ni vesti.
 A ljudje, ki taki so, kot ti,
 Sní so, ki jih sanja človek ta!

O, kakó so grozne take sanje,
 In kakó sem srečna jaz brez njih:
 Nikdar ni izvil se meni vzdih,
 Nikdar me ne tãre žalovanje —
 Žijem . . . Osrečuje žitje moje
 Njega, ki vsprejel me v prsi svoje!

Mati.

Sama misel, da imam otroka,
 Sili me, da tebe odslovim.

Brezsrčnost.

Kaj? — Otroka imaš? — In globoka
 Ljubav srce tvoje spaja ž njim!
 O, brezumnost! Vidiš, kaj bi bilo,
 Da ti moja si in tvoja jaz:
 Nikdar bi oko se ne solzilo,
 Ker živi, zase bi dete žilo,
 Zase ti — lep bil bi tebi čas!

Mati.

Molči, pojdi, ne vznemirjaj me —
 Saj zaman so te besede vse!
 Bog naj kazni me na vekomaj,
 Če drugače bi čutila kdaj.

(Obrne se v stran.)

Brezsrčnost (zase).

Čakaj, pa k otroku grem! Srcé
 Bije detetu še v prsi mlado —

Ono se udalo bo mi rado,
 Dósti je, če ga dobim zasé!
 (Naglo odide.)



Peti prizor.

Prejšnja.

Mati.

Bog moj večni, Ti zvestó me brani,
 Da skušnjava zlobna me ne gane!
 Kot doslej na strani mi ostani,
 S Tabo sreča meni vsa ostane!
 (Hoče iti skozi vrata.)



Šesti prizor.

Sovraštvo naglo vstopi. Prejšnja.

Sovraštvo

Tu bila je brezsrčnost kleta —
 Sovražim jo, sovražim vse!
 Kam hočeš? — Ali od trepeta
 Srcé v skrbéh za hčer ti mré?
 (Ostro jo gledá.)

Mati (osuplo).

Kdo si, ki mi zastavljaš pot?
 O, pústi me, da grem od tod!

Sovraštvo.

Postoj! Jaz hočem! S silo vladam,
 Kdor sam se mi ne pokori!
 Morim, preklinjam jaz in stradam,
 Izžemam mozeg, pijem kri,
 V verige kujem, mučim, begam
 In z bičem vladam sužni svet,
 Z rokó po srca vroča segam
 In broj solzá rodim nešteti!

Mati (proseče).

O, Bog moj sveti, večni Bog,
 Odreši me iz krutih rok!

Sovraštvo.

Kaj moliš zdaj? Poslušaj me!
 Kod skrivaš hčer? To dej, govôri!
 Med vama vez se naj razpnê,
 Zasé naj vsaka vaju mrê!
 Ko vstala boš brez sna ob zori,
 Nje posteljca naj prazna bo,
 V kraljevstvu mojem hčerka živi,
 Ljubezen materi skrbjljivi
 S sovraštvom vrača naj samó!

Mati (poklekne).

Marija sveta, mati božja,
 Na strani ti sedaj mi stoj!
 Brez vse moči sem, brez orožja,
 Kaj naj storim, da ótrok moj

Od matere ne prejde svoje?
 Umrjem raje naj takoj —
 O, reši me, zavetje moje!

(Naglo vstane, Sovraštvu.)

O, pusti me! Od tod, od tod!
 K otroku moram, k hčeri hočem,
 Da se na prsih ji razjočem —
 Čuvaj mi je nebez Gospod!

(Hoče oditi skozi vrata.)

Sovraštvo (ji zastavi pot).

Ostaneš tu, jaz samo grem
 In prej odnehati ne smem,
 Doklér ne vzamem hčere tebi
 In nove žrtve najdem sebi!
 Postoj! Jaz hočem! S silo vladam,
 Kdor sam se mi ne pokori!
 Morim, preklinjam jaz in stradam,
 Izžemam mozeg, pijem kri,
 V verige kujem, mučim, begam
 In z bičem vladam sužni svet,
 Z rokó po srca vroča segam
 In broj solzâ rodim nešteti!

Mati (hoče siloma oditi).

Svetniki vsi in vse svetnice,
 Rešite zla me in krivice!

(Sovraštvo jo potegne od vrat, Mati se zgrudi nezavestna.)

Sovraštvo.

Ko se vzbudiš, otrok te naj
Sovraži, kot te ljubi zdaj!

(Naglo odide.)

**Sedmi prizor.**

Ljubezen vstopi veličastno. **Prejšnja.**

Ljubezen.

Vzdrami se, nesrečna mati,
Nič ni izgubljenega,
Nehala ne bodeš zvati
Deteta rojenega!

Mati (se polagoma zavé).

Kje li sem? Kaj se godi?

Ljubezen.

Tu sem jaz, pri meni ti,
Ti pri meni, ki me nosiš
Žvesto v dnu srcá globin.
Molim jaz, ko k Bogu prosiš,
Da naj čuva bolečin
Hčerko tvojo, srce tvoje . . .
Blago je vladarstvo moje:
Jaz pri Bogu sem rojena
In človeštvu dana v dar,
Večno mlada, posvečena,
Neugašen je moj žar.

Mati (umirjeno).

O, kakó tvoj dih je blag!
 Žalost se ob njem raztaja,
 Nova radost me obhaja —
 Ti zaklad si duši drag.

Ljubezen.

Jaz zaklad — ljubezen vneta,
 Ki sušim solzâ potok.
 Srca, ki so v bol zakleta,
 Reši le po meni Bog.
 Jaz storim, da vzame sili
 Tvoj jedini se otrok.

Mati (vzradoščeno).

O, poglej! Obraz ta mili
 V duši, srcu nosim jaz.

Ljubezen.

Glej, in hčeri tudi tvoji
 V prsih moj žari obraz —
 Saj se sili blagi moji
 Pokori vsak srčno rad.
 Vladam srcu, sklepam zveze,
 Žitju dajem cvet in sad
 In krotim moč krute jeze,
 V zimi vzbujam še pomlad!
 Blažen tisti, kdor me brani
 In ne meče iz srcá,
 Srečo glas moj njemu znani,

Radost moč mu moja dá.
 Jaz ustvarjam premlajenje,
 Zidam, kar je strl vihar,
 Srečno ono je življenje,
 Ki mi sveti je oltar!

Mati.

V sreči skoro bi zabila,
 Kje mi hčerka je zdaj mila.



Osmi prizor.

Hčerka naglo prihiti skozi vrata. Kmalu za njo **brezsrčnost**
 in **sovraštvo**. **Prejšnji**.

Hčerka (plašno pribeži k materi).

O, mati, mati, kaj je to?

Mati (jo pritisne k sebi).

Ne boj se, hudega ne bo!

Brezsrčnost in *sovraštvo* (plaueta v sobo).

Poglej, sem je bežalo dete.

Sovraštvo.

Ne rešiš moje se osvete!

(Hoče k hčeri.)

Brezsrčnost.

A kdo je ti, ki tu stoji?

Ljubezen (stopi med hčerko in sovraštvo).

Ljubezen človek mi veli.

Sovraštvo (stopi za korak nazaj).

Ljubezen?

Brezsrčnost (takisto).

Oh, gorjé! Ljubezen!

Ljubezen.

Ljubezen, vama meč dvorezen!

Brezsrčnost in sovraštvo.

Premagana je naju sila.

(Omahneta.)

Ljubezen.

Uničila sem, zamorila

Naklepe zlobne, — Zdaj od tod,

Do src zaprt je vama pot!

(Sovraštvo in brezsrčnost odideta počasi.)



Deveti prizor.

Prejšnje.

Mati (hčerki, kažoč ji ljubezen).

Poglej, otrok predragi moj,

Oči te svete in milino,

Ki gleda v njih pogled jo tvoj,
Prijateljico glej jedino!

Hčerka.

O, naj zahvalim jo sedaj!

(Gre k nji.)

Ljubezen.

Le pojdi meni v naročaj,
Da te poljubim in objamem,
Prej ko ostavim spet ta kraj
In pa slovó od vaju vzamem.

(Objame in poljubi hčerko.)

Mati (proseče).

Kaj hočeš že od tod? Zakaj?

Ljubezen.

Jaz grem, a duh ostane moj:
On k srcu naj srcé priveže,
Nezgod se naj vihar poleže,
Bog, mati, bodi varuh tvoj!
Jaz grem, a bolje — moram spet,
Ker velik je vesoljni svet.
Kdo znaj, če tudi kje drugod
Takó ni, kot je bilo tod.
Tja moram, da sirote tešim,
In kar se dá, pogube rešim.
Ti, hčerka mila, pa odslej
Zavetje svoje tam imej.
Kjer sto in sto otrok se zbira,

Kjer solza slednja se otira,
 Kjer se ti blaži čut srcá,
 In bistri se razum dūhá,
 Kjer vstop sovraštvu se zapira,
 Kjer za brezsrdnost se ne zná —
 Kjer Bog z nebá se k vam ozira
 In sveti blagoslov vam dá!

(Na znamenje ljubezni se razgrne stena v ozadju. Na vzvišenem stalu stoji med cvetjem in zelenjem podoba sv. Cirila in Metoda. Naokolo je polno šolskih otrok s knjigami, ki se gnetó k svetnikoma. Med njimi očetje in matere, učitelji in učiteljice.)

Matí in hčerka (zavzeto).

Prizor krasan!

Hčerka,

O, matí, naj
 Jaz pohitim med one zdaj!

(Naglo zbeži med otroke in se pririje do podobe sv. Cirila in Metoda, kjer poklekne in sklene roke v molitev.)

Matí.

O, srečna sem, presrečna jaz!
 (Poklekne in sklene roke v molitev.)

Ljubezen,

Takó ostani večni čas!
 (Razprostre roke v blagoslov.)

Deseti prizor.

Brezsrčnost in sovraštvo planeta v sobo. Prejšnje.

Brezsrčnost.

Namen moj ni še dokončan!

(Hoče naprej, zagleda skupino in onemoglo ostrmi.)

Sovraštvo (takisto).

Zaman je trud zdaj, oh — zaman!



Jednajsti prizor.

Angelj spanja pride počasi. Prejšnje.

Angelj spanja.

Končano je za danes moje delo,

In skoraj beli dan se mi prismeje . . .

Ob zori mati vstane spet veselo,

S poljubi hčerki ličeca ogreje,

Potem gre dete tja, kjer bode želo

Sad sémena, ki si v srcé ga seje.

Jaz tudi grem . . . Naj se krepí ti zarod,

Glej, zate nisem več — slovenski narod! —

(Zavesa polagoma pade.)

Konec.

